

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАКАЗ

м. Київ

04 06 2023 р.

№ 402

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні

Відповідно до абзацу двадцять сьомого частини першої статті 64 Закону України «Про освіту», підпункту 47 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами), пункту 1.2.1.1 Стратегічної цілі 1.2 Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2023 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 10.01.2023 № 15,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні (далі – Типова програма), що додається.

1. Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти (Єресько О.) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

2. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Сташківа А.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
07.06.2023 № 402

Типова програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти
щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей
дошкільного віку в умовах кризи в Україні

Розробник: Всеукраїнська громадська організація «Асоціація працівників дошкільної освіти» за сприяння Міністерства освіти і науки України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні положення

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні (далі - Програма) розроблено відповідно до державної політики в галузі дошкільної освіти; стратегій щодо організації освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану, потреби підвищення якісного показника дошкільної освіти; з урахуванням норм законодавства, вимог до професійного рівня педагогів дошкільної освітньої ланки та у рамках реалізації проекту від ЮНІСЕФ «**Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні**».

Програму розроблено з урахуванням: Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», наказів Міністерства економіки України від 28.09.2021 № 620-21 «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти», від 19.10.2021 № 755-21 «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», інструктивно-методичних листів Міністерства освіти і науки України про організацію освітнього процесу в закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО) в умовах воєнного стану.

Актуальність Програми полягає в необхідності напрацювання єдиних підходів щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану в Україні, через розвиток педагогів та надання консультацій батькам; сприянню послуг у сфері дошкільної освіти у змішаному форматі дітям, зокрема в районах, де призупинена робота закладів освіти, інформуванню та навчанню батьків з метою забезпечення безперервності розвитку, навчання дітей вдома.

Цільова аудиторія

Педагогічні працівники: педагогічні працівники закладів освіти (далі – ЗО), що забезпечують здобуття дошкільної освіти дітям відповідного віку.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна: очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна; дуальна; на робочому місці; змішана.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення загальних та фахових компетентностей педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні.

Реалізація визначеної мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

1. ознайомити педагогічних працівників із концептуальними засадами реалізації змісту Державного стандарту дошкільної освіти в умовах воєнного стану;
2. удосконалити здатності та готовність цільової групи реалізовувати умови, підходи та особливості організації безпечного освітнього простору в ЗО;
3. засвоїти базові принципи мінної безпеки та необхідні поведінкові реакції;
4. сформуванню уявлення учасників про універсальний дизайн та розумне пристосування в закладах освіти та особливості організації роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами;
5. відпрацювати практичні навички щодо застосування інструментів організації освітнього процесу в ЗО в умовах воєнного стану заочною, змішаною та дистанційною формами;
6. удосконалити навички надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану;
7. відпрацювати інструменти психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу для забезпечення безперервності освіти в умовах воєнного стану;
8. удосконалити вміння організації роботи з батьками;
9. планувати та реалізовувати різні форми залучення дітей до дошкільної освіти.

Перелік компетентностей:

Підвищення кваліфікації вихователів передбачає вдосконалення набутих та формування й розвиток нових загальних і професійних компетентностей, передбачених Стандартом, які сприятимуть ефективності виконання трудових функцій:

загальні компетентності: громадянська (ЗК.01), соціальна (ЗК.02), культурна (ЗК.03), лідерська (ЗК.04), підприємницька (ЗК.05), етична (ЗК.06);

професійні компетентності: прогностична (А1), організаційна (А2), оцінювально-аналітична (А3), предметно-методична (А4), здоров'язбережувальна (Б1), проєктувальна (Б2), психо-емоційна (В1), педагогічне партнерство (В2), морально-етична (В3), здатність до навчання впродовж життя (Г1), інформаційно-комунікаційна (Г2).

Фахові компетентності передбачають формування і розвиток знань, умінь, навичок для виконання трудових функцій через:

- організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу;
- участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища в ЗО;
- партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу;
- професійний розвиток та самовдосконалення.

Очікувані результати підвищення кваліфікації передбачають здобуття таких вмінь:

- поглибити, розширити та деталізувати знання учасників щодо стратегії, структуру, цілі, зміст і завдання змісту Державного стандарту дошкільної освіти в умовах воєнного стану;
- здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію й міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку, їхніми батьками або законними представниками дітей;
- впроваджувати інноваційні педагогічні технології в освітній процес закладу освіти;
- здійснювати психологічну підтримку учасників освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану;
- планувати освітній процес з урахуванням воєнного стану в Україні;
- враховувати особливості організації роботи з дітьми дошкільного віку за дистанційною та змішаною формами;
- вміти застосовувати цифрові інструменти для забезпечення безперервності освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану;
- співпраця та взаємодія у команді;
- організація партнерської взаємодії з батьками вихованців.

2. Зміст програми та форми роботи

Зміст Програми складається з теоретичної, практичної підготовки педагогічних працівників, а також виконання ними самостійної роботи та підсумкового оцінювання.

Теоретична складова Програми зорієнтована на оволодіння педагогічними працівниками концептуальних засад організації освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану.

Зміст *практичної складової* Програми передбачає формування здатностей та готовності педагогічних працівників до: реалізації змісту Державного стандарту дошкільної освіти в умовах воєнного стану; імплементації умов, підходів та особливості організації безпечного

освітнього простору в закладі дошкільної освіти; до реалізації універсального дизайну і розумного пристосування в закладах дошкільної освіти та особливості організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; впровадження практичних навичок щодо застосування інструментів організації освітнього процесу в ЗДО в умовах воєнного стану за очною, змішаною та дистанційною формами; надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану; застосування інструментів психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу для забезпечення безперервності освіти в умовах воєнного стану; застосування різних форм взаємодії з батьками.

Практичні завдання виконуються слухачами у перебігу практичних занять, що передбачені навчально-тематичним планом Програми.

Самостійна робота містить завдання, що спрямовані на вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів щодо організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, завдання пошуково-дослідницького змісту, що спрямовані на розв'язання актуальних питань щодо організації безперервного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, рефлексію. У перебігу виконання завдань самостійної роботи слухачі презентують та захищають практичні напрацювання.

Програма орієнтована на заклади освіти які надають освітні послуги дітям дошкільного віку.

Зміст програми складається з десяти взаємопов'язаних тем за трьома модулями. На етапі завершення навчання за Програмою підвищення кваліфікації слухачі складають підсумковий тест, який складається з 50 запитань, з 3 варіантами відповіді.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год., з них: 2 год. – лекційні заняття, 20 год. – практична робота, 6 год. – самостійна робота, 2 год. – підсумкові заходи.

Навчально-тематичний план

Назва тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичн і заняття	Самостійна робота	Підсумковий тест	Усього
МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ					
Тема 1. Нормативно-правове забезпечення діяльності закладів дошкільної освіти в умовах воєнного	2	—	—	—	2

стану: ключові виклики та стратегії їх вирішення					
Тема 2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження в нових реаліях. Реалізація змісту державного стандарту дошкільної освіти в комплексних та парціальних програмах	—	2	—	—	2
Тема 3. Безпечний освітній простір закладу дошкільної освіти: умови, підходи та особливості організації.	—	2	1	—	3
Тема 4. Мінна безпека: особливості роботи з дітьми дошкільного віку	—	2	1	—	3
Разом за модулем	2	6	2	—	10
МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ					
Тема 5. Універсальний дизайн та розумне пристосування в закладах дошкільної освіти. Особливості організації роботи з дітьми з ООП	—	2	—	—	2
Тема 6. Особливості організації роботи з дітьми дошкільного віку за дистанційною та змішаною формою	—	4	1	—	5
Тема 7. Застосування цифрових інструментів для забезпечення безперервності освітнього процесу в закладах	—	2	1	—	3

дошкільної освіти в умовах воєнного стану					
Разом за модулем	—	8	2	—	10
МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ					
Тема 8. Психогігієна та розвиток стресостійкості педагога в умовах кризи	—	2	—	—	2
Тема 9. Емоційне благополуччя та психосоціальна підтримка дітей дошкільного віку в умовах кризи	—	2	1	—	3
Тема 10. Партнерська взаємодія та підтримка батьківства в умовах кризи	—	2	1	—	3
Разом за модулем	—	6	2	—	8
Підсумкове тестування				2	2
Усього	2	20	6	2	30

Розподіл годин за видами діяльності є орієнтовним. Кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати інституція – суб'єкт підвищення кваліфікації – у межах часу, передбаченого нормативними документами та Програмою, з урахуванням індивідуальних запитів та професійного досвіду педагогічних працівників.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання педагогічних працівників закладів освіти визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тема 1. Нормативно-правове забезпечення діяльності закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану: ключові виклики та стратегії їх вирішення.

Державна політика у галузі дошкільної освіти в Україні. Аналіз чинних нормативних документів. Дії та плани уряду щодо її реформування. Шляхи підвищення якості дошкільної освіти в Україні. Організація освітнього процесу в закладах освіти під час дії правового режиму воєнного стану (очний, дистанційний, змішаний). Пріоритетні напрями діяльності закладів дошкільної освіти.

Тема 2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження в нових реаліях. Реалізація змісту державного стандарту дошкільної освіти в комплексних та парціальних програмах.

Нові вектори Базового компонента дошкільної освіти (Державного освітнього стандарту). Забезпечення наступності змісту нового документа з попередніми редакціями, його відповідність викликам сучасної дошкільної освіти та запитам практиків. Цінності, як основа нового стандарту дошкільної освіти. Базові принципи та характеристика умов реалізації стандарту дошкільної освіти.

Реформаційні та модернізаційні процеси в системі дошкільної освіти України на різних етапах її становлення і розвитку. Термінологічний аналіз ключових понять: *комплексна освітня програма, парціальна програма, програма розвитку закладу дошкільної освіти, концепція розвитку закладу дошкільної освіти* тощо. Державний стандарт дошкільної освіти (2021) – базовий орієнтир і джерело програмотворення. Характеристика основних вимог до розробки і затвердження комплексних і парціальних програм. Змістові та структурні компоненти програмно-методичного забезпечення чинних комплексних освітніх програм дошкільної освіти.

Огляд чинних комплексних та парціальних програм та методичного забезпечення до них.

Тема 3. Безпечний освітній простір закладу дошкільної освіти: умови, підходи та особливості організації.

Визначення базових понять «безпека», «безпечний простір», «безпечний освітній простір закладу дошкільної освіти». Міжнародний та український досвід організації безпечного освітнього простору в закладі освіти. Сучасні підходи та стратегії щодо організації безпечного освітнього простору в закладі освіти. Основні компоненти безпечного освітнього простору закладу освіти. Нормативно-правові акти, які регулюють організацію безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти. Аналіз чинних нормативних документів.

Дотримання норм реалізації державних гарантій, визначених законами України щодо безпеки учасників освітнього процесу в закладі освіти.

Успішні практики організації безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти України. Моделювання безпечного освітнього простору закладу освітнім з урахуванням його компонентів. Основні напрямки діяльності керівників, вихователів-методистів, педагогів та іншого персоналу закладу дошкільної освіти при організації безпечного освітнього простору.

Тема 4. Мінна безпека: особливості роботи з дітьми дошкільного віку.

Особливості проведення заняття з мінної безпеки для дітей дошкільного віку в офлайн- та онлайн-форматах. Базові принципи мінної безпеки та необхідні поведінкові реакції. Інтеграція викладання мінної безпеки в закладах дошкільної освіти.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тема 5. Універсальний дизайн та розумне пристосування в закладах дошкільної освіти. Особливості організації роботи з дітьми з ООП.

Основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність закладу освіти під час надання освітніх послуг дітям дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Влаштування освітнього простору з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування. Особливості організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами дошкільного віку.

Тема 6. Особливості організації роботи з дітьми дошкільного віку за дистанційною та змішаною формою.

Дистанційна форма здобуття освіти. Дистанційна форма організації освітнього процесу реалізується з використанням *асинхронного* та *синхронного режиму*. Суб'єкти дистанційної форми організації освітнього процесу.

Особливості впровадження дистанційної форми організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти. Мета, завдання, інструменти реалізації.

Тема 7. Застосування цифрових інструментів для забезпечення безперервності освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

Організація цифрового простору в дошкільній освіті. Розвиток цифрових навичок та грамотності батьків і освітян. Особливості застосування цифрових інструментів з доведеною ефективністю для організації дистанційного, змішаної форми навчання з дітьми дошкільного віку. Медіа грамотність та інформаційна безпека. Освітній контент для дітей дошкільного віку.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тема 8. Психогігієна та розвиток стресостійкості педагога в умовах кризи.

Особливості визначення стресу. Основні моделі вивчення стресу в сучасній психологічній науці. Роль суб'єктивних та об'єктивних чинників у виникненні психологічного стресу. Поняття професійного стресу. Особливості стресу у професійній діяльності. Симптоми та компоненти синдрому «професійного вигорання». Причини виникнення синдрому згорання. Поглиблення уявлень щодо стресостійкості особистості у складних умовах. Оволодіння методами діагностики особистісних якостей, актуальних для нейтралізації стресу та розвитку стресостійкості. Сприяння розвитку здатності до особистісної саморегуляції особистості як важливого чинника попередження стресу. Методи оптимізації рівня стресів у складних життєвих ситуаціях.

Тема 9. Емоційне благополуччя та психосоціальна підтримка дітей дошкільного віку в умовах кризи.

Психологічна підтримка дітей дошкільного віку в умовах кризи. Перша психологічна допомога та кризове втручання для дітей. Психосоціальна підтримка дітей. Практичні інструменти психосоціальної підтримки фахівців, які працюють із дітьми дошкільного віку.

Тема 10. Партнерська взаємодія та підтримка батьківства в умовах кризи.

Практичні інструменти психосоціальної підтримки фахівців у роботі з батьками. Партнерська взаємодія та підтримка батьків у реаліях сучасного освітнього середовища. Підвищення психологічної обізнаності батьків з питань освіти організації різних форм навчання. Особливості роботи з батьками в умовах стресогенних подій в країні.

Підсумкове тестування через гугл опитування.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові акти:

1. Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
2. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
4. Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. «Про дошкільну освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Бюджетний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 «Про затвердження Положення про заклад дошкільної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>
7. Постанова КМУ від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребам». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>
8. Постанова КМУ від 12.07.2017 № 545. «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
9. Постанова КМУ від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
10. Постанова КМУ від 10.04.2019 № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>
11. Постанова КМУ від 09.12.2020 № 1289 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1289-2020-%D0%BF#Text>
12. Наказ МОН України від 22.01.2016 №46 «Щодо впровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку». URL: <http://oblosvita.com/engine/download.php?id=11637>.
13. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 №234 «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>
14. Наказ МОН України від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу

- дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <http://surl.li/mcvf>
15. Наказ МОН від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34727>
16. Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.12.2021 № 718 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>
17. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
18. Лист МОН України від 19.04.2018 №1/9-249 «Щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>.
19. Лист МОН України від 30.12.2021 № 1/23180-21 «Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2021/12/31/Lyst.MON-1-23180-21.30.12.2021.pdf>
20. Лист МОН України від 02.04.2022 №1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні». URL: <http://surl.li/bsdns>
22. «Про методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку». URL: <http://surl.li/dqzxd>
21. Лист МОН України від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS3717>
22. Лист МОН України від 22.06.2022 № 1/6894-22 «Про методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в літній період. URL: <http://surl.li/chzvb>
23. Лист МОН України від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Особливості організації 2022/2023 навчального року». URL: <http://surl.li/cqbnr>
24. Лист МОН України від 27.07.2022 р. № 1/8504-22 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році». URL: <http://surl.li/cqldt>
25. Лист МОН України від 19.08.2022 № 1/9540-22 «Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти: лист МОН України» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS37395>

Основна література:

1. Безсонова О.К. Творчий продукт. *Методична скарбничка вихователя*. 2021. № 1, 2, 3.

2. Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2013. 128 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку. Методичний посібник для вихователя. Серія «Настільна книжка вихователя». К.: Генеза, 2017. 160с.
4. Брежнева О. Г. Сприяємо сенсорному розвитку дошкільників під час тематичного циклу занять. *Методична скарбничка вихователя*. 2016. № 2. С. 37 – 44.
5. Вознюк Т.В. Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання: навчальний посібник. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2017. 248 с. URL:<https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/2367/D12.pdf>
6. Вчимося читати. Навч.-розв. посіб. для дітей 4–6 років. У двох частинах. К.: «Фенікс», 2020. Ч.1. 272с. з іл.<https://www.shelestova.com.ua/product/vchymosya-chytaty/>
7. Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 3 – 4.
8. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів про проведення ранкових зустрічей. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2016. 52 с.
9. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 392.с.
10. Еколого-психологічні тренінги. URL: <https://www.slideshare.net/ydvorak/ss-56668391>.
11. Корнеєва О. Л. Вихователі, які вміють грати, – виграють. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. №2. С. 17 – 21.
12. Косенчук О. Г., Новик І. М. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 49. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/vmdz_12_2020-4-9.pdf
13. Косенчук О. Г., Новик І. М. Досліджуємо якість освітнього процесу. *Дошкільне виховання*. 2020. № 10. С. 10-13. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/dv-102020-kosenchuk-novik.pdf>
14. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Технології або Таємничі перетворення». Запоріжжя: ТОВ«ЛПІС» ЛТД, 2020. 192 с.
15. Левінець Н.В. Моделювання здоров'язбереігаючого середовища дошкільного навчального закладу: сучасні підходи. URL:<https://ird.npu.edu.ua/files/levinec.pdf>
16. Машовець М. А., Науменко М. С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. *Молодий вчений*. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
17. Настільний теніс. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку грі у настільний теніс / Авраменко О. М., Дроздук В. І., Коваленко Г. М., Якименко Н. Суми: НІКО, 2019. 80 с.

URL:<https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKeGFeyzi4RmpodUk/view?usp=sharing>

18. Половіна О. А., Карабаєва І. І. Авторський підхід до рівня визначення та формування художньо-продуктивної компетенції дітей старшого дошкільного віку. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools IGOS-GROUP LTD: United Kingdom, Canada, Ukraine, USA*. Vol 39 No 2 (2020) (ISSN 2708-0994; ISSN 2313-7525): С.26-32.
19. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Підручник. 4-те видання, перероблене Київ. ВЦ «Академія». 2018. 408 с
33. Шевчук А. С. Мистецька освіта дітей: традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання*. 2021. №4. С. 16-19.
34. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с. URL:<https://griml.com/F9fln>
35. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
36. Шевчук А. С. Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». *Музичний керівник*. 2021. № 5. С. 4-7.
37. Шкіряний м'яч. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у футбол / Дяконова Н.С., Дроздюк В.І., Коваленко Г.М., Якименко Н.І. Суми: НІКО, 2019. 44 с. URL:<https://griml.com/KfDpn>
38. Шрамченко О., Рибалко П. Фізкультурно-оздоровча робота в закладах дошкільної освіти: практичні поради. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 7 (81). URL:<https://griml.com/8nx0B>

Додаткова література:

1. Брежнєва О. Г. Календарне планування (Тема «Кіно»). Ігри та вправи для картотеки. *Методична скарбничка вихователя*» 2017. №4. С.16 – 20; 29 –
2. Брежнєва О. Г. Ігри логіко-математичного спрямування в межах проекту «Магазин». *Методична скарбничка вихователя*. 2017. № 2. С. 39 –
3. Все для школи: графіка, оформлення, дизайн. URL:<http://all-for-schools.blogspot.com>
4. Гавриш Н., Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2019. № 10. С.7 – 12.
5. Гавриш Н.В. Освітній процес в умовах війни: роздуми фахівця «Пріоритетні напрями роботи з дітьми в ЗДО. Особливості організації освітнього процесу в форматах онлайн і офлайн. Налагодження співпраці з батьками. *Дошкільне виховання*, 2022, № 9, URL: <https://jmil.com.ua/dv/2022-9>
6. Гарбачук Н. Водний бізіборд – лабораторія в дитсадку. *Дошкільне виховання*. 2020, № 3, С.21– 23.
7. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч.-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
8. Дідюра Л., Міняйло О. На гостину до старого дуба. *Дошкільне виховання*. 2019. № 6. С.30 –32.

9. Для творчості дитини вірші, пісні, картини. Метод. посіб. / авт.-уклад.: Т. О. Піроженко, А. С. Шевчук. Київ : Вид. Дім «Слово», 2017. 128 с.
10. Загородня Л.М. Сигнал тривоги? Як діяти педагогу? *Дошкільне виховання*. 2022, № 9. URL: <https://jmil.com.ua/dv/2022-9>
11. Закони екології Коммонера. URL: <https://griml.com/OGM9T>
12. Крутій К. Л. Дитячий садок онлайн. *Дошкільне виховання*. 2023, № 2. URL: <https://jmil.com.ua/dv/2023-2>
13. Лохвицька Л. В., Андрущенко Т. К. До здоров'я дітей – через освіту дорослих: Технологія взаємодії дошкільних навчальних закладів з родинами. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 176 с.
14. Матеріали круглого столу «На шляху до якісного дошкілля»: упоряд. О. Г. Косенчук, Л. В. Куземко, О. А. Венгловська, І. М. Новик: УІРО, 2021. 35 с. URL: <https://griml.com/syQ3v>
15. Пасічник В. М., Пітин М. П., Згоба В. Л. Сучасні технології з елементами видів спорту у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Вип. 10 (80). 2017. С.88 – 93. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64
16. Піроженко Т. О. Відповідальність дорослого перед дитячою грою: стратегічний орієнтир. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. №2. С. 5 – 10.
17. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: не відтворювати, а творити. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019, № 1. С.15 – 22.
18. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: свобода, творчість, інтеграція. *Дошкільне виховання*. 2019, № 5. С.3 – 8.
19. Половіна О. Мистецька освіта сьогодні: синтез підходів. *Дошкільне виховання*. 2019. №12. С.3 – 8.
20. Рекомендації щодо забезпечення якості дошкільної освіти України в умовах карантину/ авт. кол. Косенчук О., Новик І., Венгловська О.: УІРО, 2021. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/doshkilnaosvita.pdf>
21. Сулімова С., Сокиринська Н. Соціально-фінансова освіта: успішний досвід. *Дошкільне виховання*. 2016. №4.
22. Шаблони для створення презентацій. URL: <http://teach-inf.at.ua/load/prafika/49>
23. Шалда Н. Організація освітнього процесу в дистанційному форматі. *Дошкільне виховання*. 2023, № 2. URL: <https://jmil.com.ua/dv/2023-2>
24. Шевчук А. С. Інтегрована відповідальність, або Зони впливу різних фахівців на музичне виховання дітей. *Музичний керівник*. 2020. № 4. С. 4–10.
25. CartoonMaker – Конструктор мультяшок і коміксів. URL: <https://griml.com/LREPC>

**Генеральний директор
директорату дошкільної,
шкільної, позашкільної
та інклюзивної освіти**

Олег СРЕСЬКО